

Miljøjournalen

NR. 3 • 2007

Ny rapport fra FNs klimapanel:

Tørrere i sør Våtere i Norge

Barnehagerydding • Norges største forurensere • Miljøbilshow

Rydder i barnehagene • 3
 Frp vil forby kilenotfiske • 4
 Foreslår superdepartement • 5
 Kommunalt motorferdsel-anarki • 6
 Vil styrke våtmarksvernet • 7
 Bøtefond kan skjerpe straff • 8
 Ville ikke skutt kongeørn • 9
 Ingen pant for store biler • 10
 — Norske pc-er miljøproblem i uland • 12
 Tema: Klima • 14-19
 Norges største utslippskilder • 14
 Klimasaker i kø • 16
 De største tiltakene • 17
 Klimaendringenes konsekvenser • 18
 Blander søppelsortering og oppvarming • 19
 Oscarvinner med miljøfilm • 22

Miljøjournalen

REDAKTØR:
 Audun Garberg | Tlf. 23 10 96 07
 ag@naturvern.no

REDAKSJON:
 Tor Bjarne Christensen | Tlf. 23 10 96 06
 tbc@naturvern.no
 Kristian Skjellum Aas | Tlf. 23 10 96 08
 ka@naturvern.no

ADRESSE:
 Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo
 Telefon: 23 10 96 10
 Telefaks: 23 10 96 11
 E-post: redaksjonen@naturvern.no
 Nett: www.miljojournalen.no

FORSIDEFOTO:
 AP Photo/Juan Manuel Serrano

ABONNEMENT:
 320 kroner per år (privat)
 700 kroner per år (bedrifter)

ANNONSER:
 HS Media | Tlf. 62 94 10 30,
 faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund

TRYKK: Gan Grafisk

NESTE UTGAVE: APRIL 2007

Trykket på papir produsert av drikkekartonger i Norge.
 Mer informasjon: www.hippo.no

Hardanger kan miste turistveg

Utbygging av veger og kraftlinjer kan føre til at riksveg 7 gjennom Hardanger mister turistvegstatusen.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
 ka@naturvern.no

Turistvegkontoret i Statens vegvesen har sendt et brev til Hardangerrådet. De mener at ny vegbygging langs riksveg 7 mellom Norheimsund og Eidfjord, inkludert Hardangerbrua og den såkalte Kvammapakka, og utbygging av ei ny kraftlinje i dagen langs nordsiden av Hardangerfjorden kan føre til store tap av turistveg-

Øystese i Hardanger er en perle, men utbygging av veg og kraftlinje kan true turistvegstatusen til riksveg 7.

(Foto: Willy Haraldsen, Destination Hardanger Fjord AS)

potensiale.

”Tapene kan bli så store at riksveg 7 kan miste sin aktualitet som framtidig Nasjonal tu-

ristveg”, skriver lederen for turistvegprosjektet, Jan Andresen ifølge Vegen og Vi.

Gjennomsiktig bil

Blant de mer kuriøse bilene på Motorshowet i Geneve (se siste side) er en gjennomsiktig bil, laget av et stoff kalt Makrolon. Bilen veier bare 750 kilo og går på bioetanol.

Fartsbølle med kakadue i bilen

Tyske Walter Konehauser (45) risikerer å miste førerkortet etter å ha blitt stanset med en kakadue på skulderen.

— Hun kjedet seg hjemme, så jeg ville ta henne med på en tur, forteller Konehauser til nyhetsbyrået Ananova. Han ble stanset etter å ha kjørt 100 kilometer i timen i en 50-sone. Politiet mente fuglen burde vært oppbevart i et bur.

Tusen nye fugleslag

Gentester av fugler viser at det kan være opptil tusen flere fugleslag på jorda enn de om lag ti tusen man hittil har kartlagt. Bare i Nord-Amerika har forskere funnet femten nye fugleslag. Det dreier seg om fugler som ligner så mye på hverandre at folk har trodd at de var av samme art. Blant artene er det både ravner og ugler. DNA-analyser kan også avsløre en rekke nye arter innen andre typer dyr.

Tysk turist vil filme utryddet tiger

En tysk turist hevder å ha sett den myteomspunnene tasmanske tigreren, men blir ikke trodd. Nå drar tyskeren tilbake til Australia for å filme dyret.

Den siste kjente tasmanske tigreren døde i en dyrehage i 1936. Det ville derfor være intet mindre enn en sensasjon om dyret nå dukket opp igjen. Tyskeren er ikke den eneste som hevder at han har sett tigreren. Det finnes en rekke ubekreftede observasjoner av

det stripeete ulvelignende pattedyret, som er et ettertraktet mål for eventyrlystne verden over.

— Jeg vil bevise at dyret ikke er utryddet, sier den tyske turist Klaus Emmerichs til Australian Broadcasting.

Han hevder at han så den tasmanske tigreren i februar 2005. Han tok to digitale bilder av dyret, men skeptikerne lar seg ikke overbevise. De hevder at bildene er falske.

Satser stort på barnehagerydding

Innen sommeren 2010 skal all forurenset jord i 2000 barnehager i 15 byer og tettsteder være ryddet. I Oslo er allerede 70 barnehager ryddet for miljøgifter, mens det i Bergen er gjort tiltak i 40 barnehager.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

— Vi har hatt et oppstartsmøte med alle de 15 aktuelle kommunene, og disse lager nå planer for den videre fremdriften. Vi håper å få organiseringen på plass før sommeren, sier Erik Høygaard i Statens forurensningstilsyn (SFT).

15 byer og tettsteder

Oppryddingen skal foretas i Norges ti største byer (Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Fredrikstad, Drammen, Tromsø, Sandnes og Sarpsborg) samt i fem industristeder der det har vært store lokale utslipp (Mo i Rana, Årdal, Odda, Porsgrunn og Kirkenes). Arbeidet har kommet lengst i Oslo, der alle barnehager er undersøkt, og det er gjort oppryddingstiltak ved 70 barnehager. Også Bergen, Trondheim og Tromsø har kommet i gang med arbeidet. I enkelte andre byer har undersøkelsene startet.

— Trondheim var tidlig ute, og har god kunnskap om emnet. Det har imidlertid skjedd en utvikling i undersøkelsesmetoder siden oppstarten, og det har kommet mange nye barnehager i mellomtiden. Derfor kan det hende at man må gjøre nye undersøkelser og tiltak i Trondheim, sier Høygaard.

Fjerner impregnering tre

Jordsmonnet i barnehagene skal sjekkes for giftene bly, PAH, arsen, PCB og kvikksølv. I tillegg skal tre-

verk i kantstokker rundt sandkasser som er CCA-impregnering (impregnering med kobber, krom og arsen) fjernes, da slik impregnering tilfører gift til grunnen.

— I tillegg antar vi at det kan være høyere verdier av spesielle stoffer på industristedene. Der må man sjekke spesielt for de miljøgiftene det er sluppet ut mest av, sier Høygaard.

Samtlige barnehager i alle 15 kommuner skal sjekkes. Norges geologiske undersøkelser, som har gjort de tidligere undersøkelsene av barnehager, lager nå en veileder for hvordan man skal gå frem.

— Undersøkelser og opprydding er beregnet å koste mellom

Enten du vil tenke på det eller ikke: Barnehagebarn får i seg jord. Nå skal det ryddes opp i 2000 barnehager i 15 byer og tettsteder i Norge. (Foto: NGU)

200 og 250 millioner kroner. I utgangspunktet er det forurenseren som skal betale, men i de større byene er det mange små kilder, ikke en stor. Det vil derfor de fleste steder være grunneieren og de som driver barnehagene som vil

kunne holdes ansvarlig. I Oslo har kommunen bestemt seg for å betale for oppryddingen, og samtidig betale også for opprydding i de private barnehagene, der dårlig økonomi kan være et problem, sier Høygaard.

Natur & miljø Miljøjournalen

Natur & miljø og Miljøjournalen utgis av Norges Naturvernforbund. Magasinet Natur & miljø sendes ut til abonnenter og alle medlemmer i Naturvernforbundet fire ganger i året. Nyhetsbladet Miljøjournalen er Norges ledende fagblad innen natur- og miljøspørsmål med 11 utgaver i året. Bladene redigeres etter redaktørplakaten. Redaksjonen består av en redaktør og to journalister og holder til i trivelige lokaler sentralt i Oslo sentrum.

Vi søker redaktør

For mer informasjon se: www.miljojournalen.no

Leder Søppel-eksport

I begynnelsen av mars kunne TV2 og professor Terje Tvedt fortelle historien om flere hundre sterkt forurensende lastebiler Røde Kors har eksportert til afrikanske land. De om lag 40 år gamle lastebilene bruker rundt fem liter drivstoff per mil på å frakte relativt små mengder last. Etter kort tid endte mange av bilene som ubrukelige vrak.

Historien er ikke helt ulik den Miljøjournalen kan fortelle om gamle datamaskiner som eksporteres til den tredje verden (se side 12-13). Maskinene skal i utgangspunktet være brukbare, men organisasjonen Basel Action Network har påvist at maskiner fra mange land ender som miljøfarlig søppel i mottakerland.

Og på Alangstranden i India står den tidligere dronningen blant verdens cruiseskip — SS Norway — og rustet, mens høyesterett i landet tar stilling til hvorvidt skipet skal hugges opp. Ombord finnes over 1000 tonn asbest, samt store mengder PCB og tungmetaller.

Selvsagt skal man av og til ta risiko og feile, også i bistandsprosjekter, men da må man ha en strategi for å rydde opp etter seg. Sakene viser at Basel-konvensjonen ikke gir utviklingslandene tilstrekkelig beskyttelse mot å bli dumpingområde for gamle, forurensende produkter. At eksporten skjer under påskudd av bruk eller resirkulering i mottakerlandet hjelper lite. Myndighetene må stille krav til forsvarlig behandling av avfallet ved slik eksport.

Arvid Garberg

Forbud mot kilenotfiske?

Fremskrittspartiet vil foreslå at kilenotfiske etter laks blir forbudt når Stortinget i slutten av mars skal drøfte tiltak for å sikre villaksens fremtid.

TEKST: KARL H. BROX
redaksjonen@naturvern.no

Årsaken til at Frp vil fremme et slikt forslag er at bestandene av villaks ligger på et historisk lavt nivå. Lakseparasitten gyrodactylus salaris, lakselus, rømt oppdrettsfisk og forskjellige tiltak som berører laksens liv i elvene er stikkord for en utvikling som har ført til at mange er bekymret for villaksens fremtid. For å følge opp forslagene fra det såkalte villaksutvalget (Riiber-Mohn-utvalget) la Miljøverndepartementet i desember frem Stortingsproposisjon nr. 32 (2006-2007) med en rekke tiltak som skal bidra til å sikre laksebestandene i Norge. Blant tiltakene er opprettelse av nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, tiltak overfor oppdrettsnæringen, tiltak i laksevassdragene, bekjempelse av gyrodactylus salaris, kalking der dette er nødvendig, opprettelse av genbanker og reguleringer i fisket. Etter Fremskrittspartiets mening bør det imidlertid også settes inn tiltak mot kilenotfisket.

— Hull i hodet

— Vår begrunnelse er at kilenotfisket foregår på såkalte blandede bestander. Man vet ikke hvilket vassdrag fisken som fanges i en kilenot hører hjemme i. Dette gjør seg ikke minst gjeldende i fjorder med mange lakseførende vassdrag, som den kanskje viktigste fjorden for nord-atlantisk laks overhodet, Trondheimsfjorden, med 43 lakseførende elver. Det er nok noen av dem som tåler beskatning i form av kilenotfiske, men ikke alle. Steinkjer-vassdragene er for eksempel nesten øde-

Forbud mot kilenotfiske etter laks kan gi bedre tider for fiske med stang i elvene.
(Foto: Johann Helgason/Scanstockphoto)

lagt av gyrodactylus og samfunnet bruker flere hundre millioner kroner på å bekjempe lakseparasitten bare her. Da blir det hull i hodet å la kilenoter fange fisken som skal opp i disse vassdragene for å gyte, sier Frp's Tord Lien, som er medlem i Stortingets energi- og miljøkomité.

Enda en begrunnelse Lien gir for å foreslå forbud mot kilenotfiske, er at det samfunnsmessig koster mer av seg å fiske laksen opp i vassdragene enn i kilenoter.

— Kilenotfiskeren får 30 kroner kiloen mens verdien av laksen opp i elvene er det mangedobbelte når man tar med ringvirkningene av elvefisket, sier Lien.

Er enig

Vegard Heggem i organisasjonen Elvene rundt Trondheimsfjorden (ErT) hilser forslaget velkommen. ErT har de siste par årene betalt kilenotfiskere for å la være å fiske, og Heggem sier at et forbud vil være i samsvar med den utviklingen man nå ser i den internasjonale forvaltningen av villaksen.

— Men et forbud mot kilenotfiske må kobles opp mot en ordning som sikrer at de som har hatt kilenotfiske som en del av sitt næ-

ringsgrunnlag ikke lider økonomisk. I Irland er det opprettet et fond som skal hjelpe de som har drevet notfiske økonomisk til å omstille seg, og vi må i Norge få noe tilsvarende dersom et forbud blir vedtatt, sier Heggem.

Faglig interessant

Lakseforsker Tor G. Heggberget ved Norsk institutt for naturforskning ser både pluss og minus ved et forbud.

— Det er viktig å få redusert den blandede beskatningen og i hvert fall få redusert kilenotfisket til bestander som man vet tåler det. Faglig sett er det riktig å trekke beskatningen av laksen opp i vassdragene eller så nært opptil dem som mulig. Slik sett er det et interessant forslag Frp kommer med, men det kan også være uheldig med et totalforbud. Vi har som kjent etter hvert mye rømt oppdrettslaks, og det meste som fanges av den blir tatt i kilenot. Man bør derfor vurdere om det ikke skal være ordninger som gjør det tillatt og gunstig å fiske med kilenot ut på sommeren når oppdrettslaksen kommer opp mot vassdragene, sier Heggberget.

Vil ha ett departement for økonomi og miljø

— Regjeringen bør slå sammen departementene for miljø og finans, for å skape et bærekraftsdepartement, sier Dag Tore Seierstad, fagsjef i WWF-Norge.

TEKST: JON BJARTNES
redaksjonen@naturvern.no

Dag Tore Seierstad har bakgrunn fra regjeringspartiet SV. I forrige stortingsperiode var han miljørådgiver for partiets stortingsgruppe. Deretter deltok han i regjeringsforhandlingene på Soria Moria. Nå er han over i ny jobb som fagsjef og assisterende generalsekretær i WWF-Norge. Derfra utfordrer han tidligere partikolleger og deres koalisjonspartnere til å tenke nytt om hvordan ansvaret for miljø og bærekraft skal plasseres.

— I vår bør Kristin Halvorsen og Jens Stoltenberg gå et par runder rundt Sognsvann og diskutere en sammenslåing av Finansdepartementet og Miljøverndepartementet. Modellen kan de hente fra Utenriksdepartementet. Der er det to statsråder, utenriksministeren og utviklingsministeren. Alle er enige om at denne modellen fungerer bra for utenrikspolitikken. Nå trenger vi et tilsvarende tyngdepunkt for bærekraftspolitikken innenlands, sier Seierstad.

— Dårlig struktur

Norsk miljøpolitikk er full av eksempler på at man setter mål som ikke blir nådd. Ifølge Seierstad er departementsstrukturen en viktig del av forklaringen.

— Hvis vi ser på den norske innsatsen for bærekraftig utvikling siden Brundtlandrapporten kom for 20 år siden, ser vi en historie med et gedigent sprik mellom retorikk og praksis. En av grunnene er at vi ikke har tatt beho-

vet for bærekraft på alvor når vi har organisert myndighetsapparatet vårt. Miljøverndepartementet har ikke vært sterkt nok, og andre departementer har både manglet kompetanse og ikke tatt ansvaret alvorlig nok. Hvis den rødgrønne Regjeringen skal lykkes med å gjenreise Norge som miljønasjon, er det nødvendig å se på strukturen i regjeringsapparatet, sier Seierstad.

Langsiktighet og makt

Han mener det er nødvendig å kombinere miljøkompetanse med effektive virkemidler for styring av samfunnet.

— Hvis man skal lykkes med en politikk for bærekraft, vil mye måtte handle om overordnede styringsinstrumenter som skatter, avgifter og subsidier. Dette er Finansdepartementets kjerneansvar. Samtidig trengs det et tungt departement som kan sikre at sektordepartementer leverer miljøresultater på sine områder. Ansvaret for å håndtere begge disse utfordringene er i dag plassert hos Kristin Halvorsen. Det er faktisk Finansdepartementet som har det overordnede ansvaret for bærekraftig utvikling. Dette er en ganske ny oppgave for departementet, og foreløpig står hverken innsatsen eller resultatene i forhold til utfordringene. Det skyldes nok både at ansvaret prioriteres for lavt, og at miljøkompetansen mangler. Samtidig ser vi at Miljøverndepartementet har mye kompetanse, men mangler både penger og makt. En sammenslåing kunne styrke beg-

— Finansdepartementet har ansvar for bærekraft, men mangler miljøkompetanse. Miljøverndepartementet har kompetanse, men mangler penger og makt. Slå dem sammen, sier fagsjef Dag Tore Seierstad i WWF-Norge.

ge parter og skape et nytt tyngdepunkt for bærekraft i norsk politikk, sier Seierstad.

Fra nei til ja

Seierstad mener dagens Miljøverndepartement i for stor grad fungerer som en bremsekloss.

— Miljøverndepartementet må gå fra å være et nei- til å bli et ja-departement. I dag handler mange av departementets oppgaver om å legge begrensninger på eiendomsrett, næringsvirksomhet og kommunenes handlingsrom. Mange av disse beslutningene burde i stedet tas i sektordepartementene for næring, skog, fisk, samferdsel og olje- og energi. For at det skal skje trengs et overordnet bærekraftsdepartement med muskler til å holde dem i ørene. Med en ny rolle og en sterkere økonomi kunne et nytt departement følge opp all

den gode areal- og naturvernpolitikken med penger. Pengene kunne gå til mer aktiv forvaltning av naturvernområder, til betaling for natur- og miljøtenester til grunneiere og lokalsamfunn når de blir pålagt vern eller nye forvaltningsregimer, og til å stimulere næringsvekst etter bærekraftsprinsipper. Da ville konfliktnivået i natur- og miljøforvaltningen bli langt mindre enn i dag. Det skal ikke være en straff å få et verneområde i fangst, sier Seierstad.

Seierstad mener det vil lette en eventuell sammenslåing at både finansministeren og miljøvernministeren tilhører SV.

— Dermed vil den totale regjeringsskabelen ikke bli særlig påvirket av en sammenslåing. Med en slik reform kan Jens Stoltenberg rette opp mye av inntrykket som miljøsinke, sier Seierstad.

kalender

13. – 15. mars

Carbon Market Insights
København
Arr: Point Carbon
www.pointcarbon.com

19. mars

Åpent møte med presentasjon av boka "Tilbakeblikk – norske landskap i endring" av Oskar Puchmann
Vestfossen, Buskerud
Arr: Naturvernforbundet

28. – 30. mars

Partnerships for Sustainable Development, Oslo
Arr: Utenriksdepartementet
www.csr-oslo.org

29. mars

Lysbildeforedrag med Tom Helgesen
First Hotell Breiseth, Lillehammer
Arr: FNF Oppland

17. - 18. april

Vassdragsdagane, Trondheim
Arr: Norges vassdrags- og energidirektorat
www.nve.no

24. – 25. april

Midtnorsk strandsonekonferanse Molde
Arr: Kystsonenettverket i Midt-Norge
www.mrfylke.no

30. mai – 1. juni

Landskonferanse friluftsliv Kristiansand
Arr: Direktoratet for naturforvaltning, m.fl.
www.friluftsrad.no

3. – 15. juni

Partsmøte i konvensjonen om handel med truede arter (CITES) Nederland
www.cites.org

4. – 5. juni

Melting Ice conference Tromsø
Arr.: Norsk Polarinstitutt
www.wed.npolar.no

Kommunalt an for motorferds

I Finnmark pågår det en regelrett kamp om kjøring i utmark. Nå er flere kommuner anmeldt fordi de åpent trosser Fylkesmannen og bryter loven med viten og vilje.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Stemningen var svært opphetet da Trond Aarseth fra Fylkesmannen i Finnmark troppet opp i Tana kommunestyre 28. februar. Nok en gang skulle han orientere gjensidige lokalpolitikere om hvordan norsk lov skal håndheves. En politiker sa etter møtet at det var en krig som fant sted i det fullsatte rådhuset denne dagen. I Tana er befolkningen splittet i synet på utmarkskjøring. Mange mener at de har rett til å bruke firehjulinger og snøskutere når de jakter, fisker og plukker bær, og de vil bruke dem utenfor de 60 milene med åpne løyper. At det skader naturen og er forbudt ifølge norsk lov, veier ikke særlig tungt for motorglade friluftsfolk.

— På meg virker det som kommunen misbruker dispensasjoner til garnfiske til å legitimere fritidskjøring med skuter. Er det tilfelle, er det opprørende, sa seksjonsleder Trond Aarseth til de fremmøtte. Det falt ikke i god jord.

— Bruk hodet

Aarseth fikk klar beskjed av dispensasjonsutvalgets leder Inge Kristian Nilsen om å begynne å bruke hodet og ikke kneble lokaldemokratiet og deres utøvelse av skjønn. Som formann i utvalget har Nilsen vært med på å gi opptil 300 dispensasjoner årlig til ferdsel utenfor de åpne løypene. Ifølge motorferdselloven er det kun næringsdrivende som kan

I Finnmark gis det hvert år et stort antall ulovlige dispensasjoner til utmarkskjøring med snøskuter.

få tillatelse til slik ferdsel. Det har ikke Nilsen og hans utvalg brydd seg om. I Tana får folk som søker lov til å kjøre nærmest hvor de vil, sommer som vinter.

Ga dispensasjon til seg selv

Naturvernforbundet i Finnmark begynte å klage lovbruddene inn for Fylkesmannen for noen år siden. Siden 2002 har Fylkesmannen opphevet nærmere femti dispensasjoner. Det finnes også eksempler på at personer som har fått inndratt kjøretillatelsen sin ett år har søkt på nytt og fått dispensasjon året etter. I november innvilget Tana 17 dispensasjoner. Utvalget sørget også for å gi dispensasjon til to av sine egne medlemmer. I midten av januar ble en ny bunke dispensasjoner innvilget. Det ble mer enn hva Naturvernforbundet kunne tåle. I januar ble både kommunen og

utvalget anmeldt til politiet.

Da Miljøjournalen ringte for å få Nilsen til å forklare utvalgets praksis, svarte han slik:

— Jeg har ingen kommentarer. Langt ifra!

Tror på endring

Konflikten i Tana går dypere enn ønsket om å ferdes utenfor løypene. Den dreier seg også om retten til å forvalte egen utmark, og det er sterke motsetninger mellom deler av det samiske miljøet og norsk forvaltning. Men nå kan det være slutt på opprøret mot lovverket. Mot slutten av møtet ble flertallet i Tana kommunestyre enige om å gi utvalget klar beskjed om å endre praksis.

— Jeg tror det blir en endring nå, sier Sverre Pedersen, som sitter i kommunestyret for Venstre.

— Til høsten får vi et nytt dispensasjonsutvalg, som nok vil ha

marki el

Utvalg vil styrke våtmarksvernet

et helt annet syn enn det sittende utvalget. Med så mye fokus som denne saken nå har fått, skal det bli vanskelig å få dispensasjoner i Tana heretter, sier Pedersen.

— Det er et veldig godt åpent løypenett i kommunen, men det blir glemt av den store hop, sier Pedersen.

— Anarki!

— Dispensasjonsutvalget har innført anarki ved å boikotte Fylkesmannen og vårt demokratiske system. Nå gjenstår det å se om utvalget tar konsekvensen av kommunestyrets vedtak og inndrar dispensasjonene, sier Dag Elgvin, som sitter i styret i Naturvernforbundets fylkeslag i Finnmark.

Hos Fylkesmannen i Finnmark har de brukt svært mye tid på å behandle klager på ulovlige kjøretillatelser, uten at det later til å ha noen effekt.

— Jeg forventer at de heretter holder seg innenfor den instruksjonen de har fått og ikke gir dispensasjon til motorferdsel i forbindelse med jakt, høsting og garnfiske under isen til privat bruk, sier Aarseth.

Nesseby kommune anmeldt

Tana kommune er imidlertid ikke alene om å gi dispensasjoner til motorferdsel i utmark. Kautokeino og Alta er blant en lang rekke kommuner som har gitt dispensasjoner til ulovlig motorferdsel. Nå har Naturvernforbundet også anmeldt Nesseby kommune til politiet.

Politiet har tidligere henlagt anmeldelser av denne typen. Så vil det vise seg om lovens lange arm denne gangen vil gripe inn.

Vernet av norske våtmarker må styrkes, konkluderer et utvalg nedsatt av Direktoratet for naturforvaltning (DN). Utvalget skal levere sin innstilling til DN innen 1. april.

TEKST: KARL H. BROX
redaksjonen@naturvern.no

Etter DN's mening er det behov for å øke fokuset på og styrke vernet og forvaltningen av landets våtmarksområder. På kort sikt prioriteres en oppgradert forvaltning av landets Ramsar-områder (våtmarker vernet i medhold av den internasjonale våtmarkskonvensjonen), men målet er en generell styrking av våtmarksvernet i Norge.

50 millioner

Utvalget som nå skal avgi sin innstilling i løpet av noen ukers tid har vært i arbeid i omlag halvannet år og vil i sin innstilling «Den norske våtmarksarven» fremme forslag til tiltak for omlag 50 millioner kroner.

— I tråd med mandatet har vi i vårt arbeid lagt vekt på å vurdere forvaltningen av Ramsar-områdene, som vi har 37 av i Norge – 32 på fastlandet og fem på Svalbard. I tillegg har vi vurdert våtmarksvernet i Norge generelt og behovet for ytterligere sikring av våtmarker her til lands. Etter vårt syn er det behov for en rekke tiltak, sier lederen av utvalget, Jan-Peter Hubert Hansen.

— Som for eksempel?

— Det første er en styrking av selve forvaltningen. Ifølge Ramsarkonvensjonen skal alle Ramsar-

Brua til Tautra skulle bidra til å sikre fuglene i våtmarksområdet. Her er Otto Frengen og Per Gustav Thingstad fra Vitenskapsmuseet i Trondheim på brua. (Foto: Karl H. Brox)

områder ha en forvaltningsplan, men bare få av de norske områdene har så langt fått en slik plan. Dermed oppfyller vi ikke de kravene som konvensjonen setter. Så er det behov for å utvide en del områder og å gjøre noe med influensområdene til andre. Det har jo liten hensikt å verne et område dersom man for eksempel reduserer vannføringen i en tilførselselv eller iverksetter andre tiltak i randsonene som virker negativt inn på verneområdet. Så må det løpende overvåking til av områdene, både for å hindre ulovligheter og for å se på hvordan de utvikler seg. Skjøtselstiltak er også nødvendige en del steder, og informasjon og tilrettelegging for at folk kan oppleve verdiene uten å ødelegge dem er en viktig sak. Kompetanseutvikling, både blant naturforvaltere og byråkrater i kommune-

ne, bør også igangsettes. Så er det noen områder som må restaureres, slik som på Tautra, sier Huberth Hansen.

Kritikk fra Riksrevisjonen

Han viser til at Riksrevisjonen i fjor kom med en drepende kritikk av norsk naturforvaltning og sier at forvaltningen av våtmarkene helt klart må styrkes i lys av Riksrevisjonens rapport.

— Våtmarkene er en utsatt naturtype med ofte høyt press fra omgivelsene. Det kan være fra veimyndighetene, landbruket, utbyggere av boliger og industri og en rekke andre ting. Skal vi kunne bevare en så stor del av våtmarksnaturen at den kan oppfylle de oppgaver den har, må vi snarest styrke vernet og forvaltningen på dette området, sier Huberth Hansen.

Bøtefond kan skjerpe straffen

Å opprette et fond for å dekke bøter i rovdysaker kan oppfattes som en skjerpende omstendighet, sier Økokrim. Nord-Trøndelag Sau og Geit har et slikt fond, og har liten forståelse for dette.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Nord-Trøndelag Sau og Geit har opprettet et nødvergefond, som skal dekke eventuelle bøter og omkostninger etter at rovdyr felles i påstått nødverge. Fondet ble opprettet etter en dom i 2005, der en sauebonde og en gjeter ble dømt til betinget fengsel og bøter for felling av en bjørn i Lierne i 2003. Det har imidlertid ikke vært i funksjon før fra foreningens årsmøte for kort tid siden.

Dømt for felling, samlet inn penger

— Forsettelig felling av rovvilt skal i hovedsak lede til ubetinget fengsel. Når det gjelder nødverge, er dette en straffrihetsgrunn, og man vil ikke bli idømt straff hvis retten finner at nødvergeretten gjelder. Men det kan være snakk om grader av nødverge, og da har en reaksjon med bøter og betinget fengsel vært brukt, sier Hans Tore Høviskeland, leder for Økokrims miljøteam.

I 2003 ble den såkalte Arvasslibinna felt i Lierne i Nord-Trøndelag. Gjeteren og sauebonden ble frikjent for ulovlig felling av rovdyr både i ting- og herredsretten, men kjennelsen ble satt til side av Høyesterett, som mente nødvergeparagrafen var tolket for vidt. I 2005 ble de dømt til 10 000 kroner hver i bot, samt betinget fengsel i 21 dager. Lokale krefter, deriblant Nord-Trøndelag Sau og Geit, mener likevel det dreide seg om en nødvergesituasjon, og har samlet inn penger til å dekke bøkene

til de to dømte. Overskuddet fra denne innsamlingen skulle danne grunnlaget for fondet. Det ble ikke noe overskudd, men fondet er likevel opprettet til bruk ved senere anledninger.

— Krisehjelp

— Vi har sjekket dette fondet med jurister. Dette er en krisehjelp hvis det er behov for det. Vi kan jo ikke stå og se på at dyr blir lemlestet. Vi er pålagt å føre tilsyn, og å ta vare på dyra våre. Nødvergefondet er ingen oppfordring om å bruke nødvergeretten, og det er ikke lystbetont for oss å skyte rovdyr, men det er noe som kan bli nødvendig der og da, sier Tonne Våg, leder i Nord-Trøndelag Sau og Geit.

Hun har ingen forståelse for at et slikt fond kan defineres som en skjerpende omstendighet i fremtidige rettssaker.

— Fondet skal gi en liten støtte for å avhjelpe en håpløs situasjon. Nødvergeretten gir tillatelse til å skyte rovdyr i slike situasjoner, og derfor er det fortvilt når man blir dømt til bøter likevel. Nødvergeretten er for å redde liv, ikke for å trappe ned rovdyrbestanden, sier Våg.

Hun understreker at de ikke akkurat sitter på noen stor pengesekk til bruk i slike situasjoner.

— Så vidt jeg vet er det null kroner på fondet. Men folk er villige til å betale hvis noen igjen kommer i en håpløs situasjon, og vi ser da for oss kronerulling.

Støtte kan være skjerpende

— Hvis slike innsamlingsaksjo-

Arvasslibinna ble skutt i juli 2003, og jegerne ble dømt til bøter og betinget fengsel. Nå er det opprettet et fond for å støtte jegere i slike saker. (Foto: Geir Otto Johansen/Scanpix)

ner brer seg, kan det tale for at vi vil vurdere strengere straff. Hvis nødverge blir påvist, vil det ikke bli idømt straff, forteller Høviskeland, som understreker at hovedregelen er at felling av rovdyr skal medføre ubetinget fengsel, tap av

jaktrett og inndratt våpen.

— Sammen med et slikt fond kan også det at flere i lokalsamfunnet viser støtte til ulovlig jakt på rovdyr være en skjerpende omstendighet, sier Høviskeland.

fakta

Viltlovens paragraf 11

- Vilt kan felles uten hensyn til fredning når felling må anses påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person.
- På samme måte kan eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, felle vilt under direkte angrep på bufe og tamrein.
- Kongen kan bestemme at bestemmelsen i annet ledd ikke skal gjelde for spesielt truede arter eller spesielt truede bestander av enkelte arter.
- Felling og forsøk på felling i henhold til første og annet ledd skal straks meldes til kommunen og politiet.

Så havørn i kikkert og skjøt:

— Ville ikke skutt kongeørn

Gårdbrukeren (66) som er siktet for å ha skutt en havørn i Namdalseid skal ha studert hvilken art ørnen var, før han bevisst gikk ut og skjøt fuglen.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

— Gårdbrukeren har forklart at han skal ha sett i kikkert, og konstatert at det var en havørn. Deretter gikk han ut og skjøt fuglen. Han har forklart at han ikke ville ha skutt hvis fuglen var en kongeørn, sier politiførstebetjent Jan Mortensen ved lensmannskontoret på Namdalseid.

Ørnen ikke truende

Den siktede har forklart at han har et "anstrengt forhold til rovdyr", etter at han tidligere drev som sauebonde. Han driver imidlertid ikke med sau lenger, og havørnen skal ikke ha vært truende mot bonden eller hans eiendeler på noen måte.

— Han så det var en havørn, og skjøt. Han kan nok vente seg en skikkelig reaksjon, sier Mortensen.

Strafferammen for å drepe, fange, jakte eller skade fredet vilt er fengsel i opp til ett år. Samtidig kan den siktede miste retten til å drive jakt og fangst. Inndraging av våpen er også en aktuell reaksjon.

Bestanden oppover

Havørnen ble fredet i 1968, etter mange år med bestandsnedgang. Omfattende jakt og påvirkning fra miljøgifter førte til nedgang i bestanden, men etter fredningen har antallet havørn tatt seg opp. Nå regner man med at det finnes

over 2500 hekkende par i Norge, noe som er over halvparten av den europeiske bestanden. Den er fortsatt fredet, men er ikke oppført på den norske rødlisten over truede arter.

Det er derimot kongeørnen, som er klassifisert som nær truet. Derfor vil det sannsynligvis innebære strengere reaksjoner hvis man skyter kongeørn enn hvis man skyter havørn. Jakt er ikke tillatt på noen av disse artene.

Ubetinget fengsel aktuelt

Hvis man med forsett dreper en av de større rovdynene, som jerv, gaupe, ulv eller bjørn, skal det ifølge en dom i Høyesterett som hovedregel reageres med ubetinget fengsel. Det forteller leder Hans Tore Høviskeland i Økokrims miljøteam.

— Dette ble stadfestet i en dom fra 2005, der fire sauebønder fra Øystre Slidre tok livet av en jerv, forteller Høviskeland. Disse ble idømt fengsel i 21 dager, og ble fradømt jaktretten i to år.

Felling av havørn har tidligere blitt vurdert minst like alvorlig. I 1996 ble en mann dømt til 30 dagers fengsel og tap av jaktrett i tre år for å ha skutt en havørn i Hamarøy i Nordland, og beholdt viltet for utstopping. I den aktuelle saken har ikke bonden beholdt fuglen. Derimot ble fuglen skadeskutt, og hadde flyttet seg rundt 150 meter før den døde, noe som kan bli vurdert som en skjerpande faktor.

Politiførstebetjent Jan Mortensen ved Namdalseid lensmannskontor viser her frem havørna som ble skutt. (Foto: Politiet)

NOFO

Norsk Oljevernforening
For Operatørselskap
www.nofo.no

Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

Vårtegn

påtrykk

JON BJARTNES
Journalist, Miljøjournalen

Nå som hestehoven blomstrer allerede i nyttårstalen, må partilandsmøtene regnes som et av våre sikreste vårtegn. Senterpartiet er tidlig på'n. Miljøpolitisk talsmann Ola Borten Moe slipper nyheter fra programforslaget i den ene avisen etter den andre. Det er kommunvalg til høsten, og store ting i gjære, både når det gjelder naturvern og klimapolitikk.

Været først: Hvis partiledelsen får viljen sin, skal Senterpartiets landsmøte vedta 30 prosent kutt i norske utslipp av klimagasser innen 2020. Mesteparten av reduksjonen skal tas innenlands, resten skal det kjøpes kvoter for. I Norge skal de store kuttene komme som følge av at sokkelen blir elektrifisert. Strømmen skal hentes fra gasskraftverk med CO₂-rensing inne på land. Dessuten skal avgifter, vegprising og bedre kollektivtrafikk redusere biltrafikken - om ikke akkurat i Sogn og Fjordane, så i hvert fall rundt de store byene.

Når det gjelder klimapolitikken er det kanskje grunn til å spørre om det er et godt tegn at Senterpartiet går høyt på banen. Noen av oss er blitt så foruroligende gamle at vi husker forrige gang norske partier konkurrerte om å tallfeste mål for reduserte CO₂-utslipp. Den gangen var det Senterpartiet som vant, gjennom å foreslå halvering av utslippene fra 1989 til 2000. Uten å være frekk må det være lov å minne om hvordan det gikk: I 2005 var de norske CO₂-utslippene 27 prosent høyere enn i 1989. Det er altså ikke helt sikkert at alt Senterpartiet vedtar blir akkurat sånn til slutt. Men denne gangen kan det jo hende de vet

hva de gjør: Partiet har i hvert fall tenkt å ta de største utslippskuttene på områder hvor de selv sitter med ministrene. Sånt risikerer man å bli målt på.

Også i naturvernpolitikken kan det være vår i lufta. I forrige valgkamp var "vernepause" Senterpartiets slagord. Naturverndebatten har lignet en skyttergravskrig i mange år. Med kravet om vernepause plasserte Senterpartiet seg med begge beina i den ene skyttergrava. Vern var statlig, dyrt, urettferdig og dessuten unødvendig, for naturkvalitetene var det grunneierne som hadde skapt, og det ville de sikkert fortsette med, om de bare fikk gjøre som de selv ville.

Men nå kommer det nye toner. Konfliktnivået har vært unødig høyt i vernesaker, sier Ola Borten Moe til Aftenposten. Han viser til Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark som et eksempel på at lokale interesser kan få stor innflytelse på en verneprosess. Og han viser til at en naturpark på "kontinentet" (kan det være EU han mener?) gjennomsnittlig har 66 ansatte. Nå vil han ha vern hvis det samtidig brukes penger på forvaltning, skapes arbeidsplasser og legges til rette for turisme og tradisjonelle næringer.

Slike forslag kan, blant mye annet, gjøre det umåtelig mye hyggeligere å være naturverner i distrikt-Norge. Men penger vil det koste. Miljøvernere har lenge forlangt en fersk milliard til arter og områder i Norge. Når Senterpartiet nå har begynt å røre på seg, gjensstår det bare for Kristin Halvorsen å åpne pengesekken...

Ingen pa

Lastebiler, busser, traktorer og anleggsmaskiner ender i naturen. Ingen ordninger eksisterer for å sikre behandlingen av utrangerte, tunge kjøretøy. Resultatet er forsøpling og forurensning.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Skal du vrake bilen din, får du utbetalt 1500 kroner i vrakpant. Men bare hvis den veier under 3500 tonn. Det eksisterer ingen ordninger for å sikre innsamling av kjøretøy som er tyngre enn 3500 tonn. Dermed blir mange utrangerte kjøretøy stående i naturen, med forsøpling og forurensning som resultat.

Uforståelig

— Jeg kunne ha tatt deg med en liten tur i et skogholt ikke langt fra biloppfuggeriet. Der står det utrangerte, halvdemonterte trak-

torer en masse. Vi er veldig uforstående til hvorfor det ikke er et system for innsamling av skurtreskere, traktorer, lastebiler og lignende, sier Tor Alm. Han arbeider for Toten biloppfuggeri, og er leder i Norges Biloppsamlers forening.

Ikke stort nok problem

I 2001 antok Statens forurensningstilsyn (SFT) at mellom 7200 og 7800 tyngre kjøretøy ble utrangert hvert år. Enkelte av disse eksporteres, mens andre fortsatt blir brukt til private formål. SFT anslø at 6650 kjøretøy faktisk ble tatt ut av bruk, og disse genererte 56 000 tonn metallskrap, 280

Denne bilen sto hensatt i Sætremyrane naturreservat i Hornindal i Sogn og Fjordane. (Foto: Helge)

nt for store biler

tonn olje og 294 tonn batterier. Tross de relativt store mengdene skrap og giftig avfall konkluderte SFT i rapporten "Håndtering av utrangerte tyngre kjøretøy" at det ikke var behov for nye økonomiske virkemidler, da mengden hensatte kjøretøy var liten, og det fantes økonomiske motiver i å levere inn kjøretøyene på grunn av stor materialverdi.

— Vi fant ikke problemet stort nok. De fleste av disse kjøretøyene blir levert til metallhandlere eller bilopphuggere, eller eksportert, sier Pål Spillum i SFTs avfallsseksjon.

Ingen har oversikt

Ingen har i dag oversikt over hensatte vrak. SFTs vurdering fra 2001 bygger på samtaler med miljøvern-avdelingene hos fylkesmannen og enkelte kommuner. Vadsø kommune var ikke en av dem.

— Jeg har ikke noen proble-

mer med å ta med folk ut i naturen og vise frem vrak. Noen av dem har ligget siden krigens dager. Inne på fjellet, fem kilometer fra nærmeste vei, står det en buss midt i ei myr. Den ble visstnok trukket opp dit med traktor på 50-tallet av en som ville bruke den som hytte. Der har den stått siden, forteller Jan Wengen i Vadsø kommune.

Han er også sterkt tvilende til at metallprisen skal kunne finansiere innsamlingen av vrak.

— Noen få kilometer fra bilopphuggeriet ligger det en utrangert, 25 tonn tung bulldoser. Sjeften for bilopphuggeriet vil ikke hente den fordi det ikke er noe å tjene på metallet, forteller Wengen. Han kan også fortelle at det koster opp mot 20 000 kroner å levere en lastebil, traktor eller anleggsmaskin til mottaket.

— Isteden for at det koster penger å levere vrakene, burde man ha fått penger for å levere dem, mener Wengen.

— Har hentet mye rart

Hold Norge Rent gjennomfører for tiden sin landbruksskrotkampanje, der hvem som helst kan ringe inn og melde fra om utrangerte maskiner og kjøretøy, som så hentes vederlagsfritt.

— Vi har hentet mye rart, sier kampanjeleder Hilde Reitan.

— Det er veldig mye skrot som står rundt omkring, og vi har blitt nødt til å innføre en begrensning på størrelsen på det vi kan ta med. Kampanjen drives uten offentlig støtte, og metallprisen skal dekke alle kostnader. Det er vanskelig å få det til å gå rundt, sier Reitan.

Hun tror vrakpant kan være en god løsning, for å gjøre det attraktivt å levere utrangerte kjøretøy.

Finnes overalt

Bil- og maskinvrak finnes overalt i naturen, samt på mange gårds-

Hold Norge Rent arrangerer Landbruksskrotkampanjen, der de vederlagsfritt samler inn metallskrot og utrangerte kjøretøy fra norske gårder. (Foto: Hold Norge Rent/Svein Erik Dahl/Samfoto)

bruk og gamle oppsamlingsplasser. I Hornindal i Sogn og Fjordane fant man et gammelt bilvrak i området som skulle bli Sætremyrane naturreservat. I Valdres ble det i sommer funnet 12 bil- og lastebilvrak og lekket tønner med spillolje ved en tilførselselv til Strandefjorden. I Rissa i Sør-Trøndelag er en person dømt til 60 dagers fengsel samt betaling av 4,5 millioner kroner i erstatning etter å ha drevet ulovlig mottak av blant annet tunge kjøretøy fra 1997 til 2004, og for å ha drevet i strid med retningslinjer helt fra 1988.

Det er eierens ansvar å sørge for en forsvarlig behandling av utrangerte kjøretøy, men i mange tilfeller er det vanskelig eller umulig å spore eieren.

— Det hjelper ikke at metallverdien er stor når det ikke eksisterer noe incitament for å levere slike kjøretøy. Den beste løsningen er å innføre vrakpant. Nå er det miljøavgifter på elektroniske produkter, dekk og mange andre varer, for å sikre etterbehandlingen. Da skjønner jeg ikke hvorfor det ikke skal være noen ordning for tunge kjøretøy, sier Tor Alm.

Fjeldstad)

Klimadebatten er over

Et internasjonalt forskerteam erklærte nylig klimadebatten som avsluttet, i forbindelse med publiseringen av en ny rapport om hvordan verdens utslipp av klimagasser kan reduseres.

Forskerne oppfordrer verdens ledere til å slutte å diskutere og begynne å handle for å hindre en kommende klimakatastrofe.

— Det er helt essensielt at vi starter med en gang, ikke til neste år eller neste tiår, men nå, sier John Holdren, professor i miljøpolitikk ved Harvard universitet og medlem av forskerpanelet som står bak rapporten. Den er finansiert av FN-fond og forskningsstiftelsen Sigma XI.

Litt kaldere enn normalt

Februar var litt kaldere og det kom mer nedbør enn normalt.

— Middeltemperaturen var under normalen i Nord-Norge, Trøndelag og store deler av Møre og Romsdal, samt i høyereliggende områder i Sør-Norge. Størst avvik fra normalen fikk Finnmarksvidda og deler av Øst-Finnmark med 5-5,5 grader under normalen, melder Meteorologisk institutt.

— Månedsnedbøren for Norge som helhet var 110 prosent av normalen. Langs kysten av Agder og Telemark, samt i de indre og høyereliggende områdene av Sør-Norge og de indre og østlige delene av Finnmark, kom det betydelig mer nedbør enn normalen, melder instituttet.

Snøfri vinter i Tokyo

For første gang siden værmålingene startet i den japanske hovedstaden Tokyo i 1876, har det vært en helt snøfri vinter. Vinteren, som regnes fra 1. desember til 28. februar, har ikke inneholdt et eneste fnugg av snø, melder Adresseavisen. Japanske meteorologer er bekymret for at mangelen på snø kan skyldes klimændringer.

— Norsk data miljøproblem

— Flere hundre tonn datautstyr fra offentlige kontorer, bedrifter og organisasjoner som miljøfarlig avfall i fattige land, sier Knut Foseide, leder i organisasjonen Fair på norske gjenbruksselskap og ber myndighetene gripe inn.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Dataalderen skaper enorme mengder elektronisk avfall, og mange norske arbeidsplasser benytter seg av gjenbruksordninger, som tar hånd om datautstyret når det skal byttes ut. I hovedsak går det beste utstyret til skoler i Norge, mens gamle maskiner eksporteres og havner i fattige land, ofte med uforsvarlig avfallsbehandling.

Opptil 1000 tonn i året

— Benytter man seg av norske gjenbruksordninger, er det overhengende fare for at deler av utstyret havner i fattige land og behandles på en måte som er i strid med norske miljøforskrifter. Det er på høy tid at myndighetene strammer inn regelverket, sier Foseide.

Han mener gjenbruksselskap må kunne dokumentere livsløpet til utstyret som går ut av landet og oppfordrer arbeidsplasser til å kreve slik dokumentasjon før de sender utstyret til gjenbruk. Ifølge Fair sendes flere hundre tusen tonn elektronisk utstyr hvert år ut av landet til Øst-Europa og land i den tredje verden.

Henter utstyret tilbake

Fair sender selv datautstyr til land i den tredje verden, men de har utviklet et system de hevder er bærekraftig. Når utstyret ikke kan brukes lenger, henter organisasjonen det tilbake til Norge, hvor

Er denne din? Elektronisk avfall fra Apple i Kina. Fra Norge eksporteres hvert år brukte og gamle pc-er til fattige land uten forsvarlig avfallsbehandling. (Foto: Greenpeace/Bruno Rebelle)

det går til materialgjenvinning. I disse dager inngår NHO og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) avtale med Fair. Organisasjonen har nærmere seksti kunder i Norge. For å sikre seg en forsvarlig gjenbruk av det brukte datautstyret, betaler de en høyere pris. For NTNU med 4300 ansatte og 20 000 studenter koster avtalen med Fair 200 000 kroner i året.

— Fair kan dokumentere en komplett miljørevisjon av utstyret de mottar, og for samfunnsansvarlige virksomheter vil det kunne være klokt å være langt fremme her, sier Geir Høybye i NHO.

— For NHO har det vært en viktig del av vår vurdering for å kunne oppnå en mest mulig bærekraftig gjenbruk av brukt elektronisk utstyr, legger han til.

utstyr blir i fattige land

er i Norge ender hvert år
ir. Han går til frontalangrep

Flom av elektronikk

Miljøorganisasjonen Basel Action Network har arbeidet for å stanse flommen av elektronikkavfall fra Vesten i en årrekke. I følge organisasjonen er opptil 75 prosent av datautstyret som kommer til Afrika ubrukelig og må kastes umiddelbart.

Tall fra BAN viser at det kommer inn cirka 400 000 brukte pc-er til Lagos i Nigeria hver måned. Det som hevdes å være utviklingshjelp, skaper søppelberg med elektronisk avfall. Konsekvensen er at farlige miljøgifter som bly, flammehemmere og kadmium spres i naturen.

BAN legger ikke fingrene imellom, men beskylder vestlige selskap for å drive regelrett søppeldumping i fattige land for å slippe utgifter til gjenvinning i sine egne land.

Norsk utstyr på ville veier

At også norsk utstyr havner på ville veier, er registrert i en av BANs rapporter. For to år siden fant de en datamaskin fra et norsk IT-firma som lå dumpet sammen med en mengde annet elektronisk utstyr i Afrika.

— Det er grunn til å tro at dette ikke er et enkeltstående tilfelle. I Nigeria brenner de datamaskiner i veikanten for å utvinne metaller. Dumpingen av elektronisk avfall er blitt et kjempeproblem. Det burde ikke norske bedrifter bidra til, sier Foseide i Fair.

Pc-er fra organisasjonen Fair til gjenbruk i Uganda. Når pc-ene er utrangert, henter organisasjonen utstyret tilbake for gjenvinning i Norge. (Foto: Fair)

Sender det eldste utstyret

Norske gjenbruksselskap vedkjenner at de sender de eldste datamaskinene til fattige land. De kan heller ikke dokumentere at utstyret håndteres forsvarlig når det blir avfall.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Mesteparten av utstyret norske gjenbruksselskap håndterer går enten til gjenbruk eller gjenvinning i Norge. Slik bidrar de til en bærekraftig og miljøvennlig gjenbruk her på berget. Utstyret de sender ut av landet, tar de imidlertid ikke ansvar for.

— Alt utstyret som fungerer, sorterer vi og lager klassesett av. Hvert år sender vi mellom åtte og ti tusen pc-er til norske skoler. Vi eksporterer også noe. Dette er seks-syv år gammelt utstyr, som er fullt funksjonelt, men ikke interessant i Norge, sier Inge Raaholt, daglig leder i Alternativ Data.

Han forteller at Alternativ Data eksporterer cirka 2000 pc-er årlig. Maskinene havner i India, Chile, Peru og land i Øst-Europa, i hovedsak via såkalte brokernett. Selskapet har også hatt noen leveranser til Afrika.

— Utstyret som eksporteres blir kjøpt for gjenbruk og varer som man har betalt for blir neppe kastet. Når det gjelder gjenvinning, har våre samarbeidspartnere beskrevet en prosess på sine hjemmesider som er svært lik vår, utover dette har vi ikke bedt dem om dokumentasjon, sier Raaholt.

Sender lite ut

— Vi sender svært lite datautstyr ut av landet. Vi jobber i all hovedsak

kun mot offentlig sektor i Norge, sier Johnny Flaa i InOut.

Utstyret de eksporterte i fjor gikk til land i Vest-Europa og India. Flaa kan ikke garantere at utstyret de selger til Vest-Europa ikke havner i fattige land via såkalte brokernett.

Han legger ikke skjul på at det i hovedsak er det minst attraktive utstyret, av det som gjenbrukes, som går til utlandet. InOut sender hvert år mellom ti og tolv tusen pc-er til gjenbruk i Norge. Kun noen få hundre selges til utlandet. InOut importerer i dag mer brukt utstyr enn de eksporterer

— Det er også aktører i Norge som sender utstyr til Afrika. Det ønsker ikke vi å gjøre, sier Flaa.

Norges største k

Yara, Statoil, Gassco, Hydro, Norcem og Noretyl. Seks selskap med ti fabrikker sender mer klimagasser opp i fiske og innenriks sjøfart til sammen. Prisen for produksjon av aluminium, sement, petroleum og kjemi er mil

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

De største forurensere i Norge forsøker hver på sitt område å få ned utslippene av klimagasser. Tiden for ubegrensede utslipp til atmosfæren er over, men selv med store investeringer vil disse fabrikkene også i fremtiden stå for enorme utslipp. For noen er deponering av klimagasser i grunnen eneste effektive tiltak som monner, men det er dyrt og ligger mange år inn i fremtiden for de fleste. Miljøjournalen har spurt hva selskapene gjør med saken nå.

1 gjødsel fabrikk = 2 gasskraftverk

Yaras gjødsel fabrikk i Porsgrunn troner på toppen av listen over landets høyeste punktutslipp av klimagasser, med hele 2,2 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Det tilsvarer utslippene fra to Kårstø-gasskraftverk uten rensing og er ikke langt unna de samlede utslippene fra hele rikets luftfart.

Yara forteller at de har gjort en del for å få ned utslippene. Ny renseteknologi for lystgass er utviklet og installert, noe som har kuttet utslippene med en halv million tonn i selskapets norske virksomheter.

— Potensialet for ytterligere reduksjoner er til stede. Vi har en målsetting om 25 prosent reduksjon av våre klimagassutslipp innen utgangen av 2008, sammenlignet med nivået i 2004, sier Arne Cartridge, senior visepresident i Yara.

Gass til Europa

Gasscos anlegg på Kårstø leverer hele 15 prosent av gassen som brukes i Europa. Diverse moderniseringer og enøktiltak er gjennomført. Nå har selskapet planer

Yara på Herøya ved Porsgrunn har Norges største punktutslipp av klimagasser. Selskapet har et mål om å redusere utslippene med 35 prosent fra

om å oppgradere to kompressorer, noe som vil redusere energiforbruket med 15 megawatt fra 2008. Det tilsvarer energiforbruket til 5400 husstander. Fangst og deponering av CO₂ er også vurdert, med den konklusjon at det vil bli meget kostbart og vanskelig å gjennomføre.

— Vi vil fortsette å arbeide for at energien vi eksporterer skal bli renere, sier informasjonssjef Kjell Varlo Larsen i Gassco.

Norcem

Norcem produserer sement i Brevik og Kjøpsvik og sender årlig ut 1,1 millioner tonn CO₂-ekvivalenter ut i atmosfæren. De siste årene

har selskapet greid å redusere utslippene med 15 prosent ved å erstatte fossilt brensel med biomasse fra avfall. Selskapet regner med å kunne redusere med ytterligere 5 til 10 prosent ved å øke bruken av alternativt brensel.

— Det skal gjøres forsøk ved begge fabrikkene første halvår i år, og ut fra disse skal det lages en vurdering som skal inn til budsjettprosessen for 2008, sier Per Brevik i Norcem.

Selv etter gjennomføring av tiltakene vil Norcem stå for betydelige utslipp. Det skyldes at 60 prosent av utslippene kommer fra spalting av kalkstein. Skal man gjøre noe med disse utslippene, må

man fange og deponere CO₂.

— Vi følger denne saken nøye, men det er etter min mening altfor tidlig å diskutere dette i detalj, sier Brevik.

Gigant med gasskraftverk

I klimasammenheng er Statoil en storforurensere. Selskapets industri-, olje- og gassvirksomhet står for utslipp av mangfoldige millioner tonn CO₂. Selskapets to største punktutslipp finner vi på Mongstad og Tjeldbergodden. På spørsmål fra Miljøjournalen svarer Statoil at de har gjennomført de tiltakene som er lønnsomme i forhold til CO₂-avgiften, det vil si tiltakene de har spart penger på.

Klimaforurensere

atmosfæren enn landbruk,
millioner med tonn CO₂.

a 2004 til 2008. (Foto: Yara/Gisle Nomme)

Tjeldbergodden er verdens mest energieffektive metanolfabrikk, ifølge Statoil.

Statoil startet byggingen av det omstridte gasskraftverket på Mongstad i januar i år. Anlegget er planlagt åpnet i 2010. Her blir det imidlertid ingen CO₂-rensing før tidligst 2014. Det betyr at selskapet øker det norske utslippet med ytterligere 1,3 millioner tonn CO₂ inntil rensingen er på plass. Også på Tjeldbergodden er det planlagt gasskraftverk. Det vil slippe ut 2,5 millioner tonn CO₂, som skal fanges og lagres offshore.

55 prosent reduksjon

Hydro Aluminium har tre av lan-

Norcem i Brevik har Norges sjette største punktutslipp av klimagasser, og vil benytte mer avfall som energikilde for å få ned utslippene. (Foto: Kristian S. Aas)

dets største punktutslipp. 2,3 millioner tonn CO₂-ekvivalenter slipper ut fra selskapets tre fabrikker i Karmøy, Sunndal og Årdal. Likevel er produksjonen i Norge svært effektiv sammenlignet med tilsvarende fabrikker i andre land.

— Aluminiumsindustrien har redusert sine utslipp trolig mer enn noen annen sektor i Norge, sier Thomas Knutzen i Hydro.

Siden 1990 er utslippene kuttet med 55 prosent. Hydro har investert milliardbeløp i ny teknologi.

— Vi jobber med å redusere våre utslipp ytterligere, i første rekke gjennom optimalisering av driften, sier Knutzen.

De store utslippene til tross. Industrien har vært langt flinkere til å få ned utslippene enn andre sektorer. Mens utslippene fra vare- og godsbiler har økt med 50 prosent siden 1990, har industrien redusert sine utslipp med 20 prosent i det samme tidsrommet.

De ti største klimaforurenserne

Utslippskilde og sted	Tonn CO ₂ -ekvivalenter
1. Yara, gjødsel (Porsgrunn)	2 200 000
2. Statoil ASA, raffineri (Mongstad)	1 700 000
3. Gassco (Kårstø)	1 100 000
4. Hydro Aluminium (Karmøy)	900 000
5. Hydro Aluminium (Sunndal)	800 000
6. Norcem AS, sement (Brevik)	700 000
7. Hydro Aluminium (Årdal)	600 000
8. Norcem AS, sement (Kjøpsvik)	400 000
9. Noretyl AS (Rafnes, Bamble)	400 000
10. Statoil ASA (Tjeldbergodden)	400 000

Nye store utslipp, vedtatte

1. Statoil, kraft til LNG-produksjon (Hammerfest), fra 2007	920 000
2. Naturkraft, gasskraftverk (Kårstø), fra 2007	1 100 000
3. Statoil, gasskraftverk (Mongstad)	1 300 000

Utslipp fordelt på sektor

1. Industri	15 660 000 (29%)
2. Veitrafikk	9 720 000 (18%)
3. Landbruk	4 320 000 (8%)
4. Innenriks sjøfart og fiske	3 780 000 (7%)
5. Luftfart og andre mobile kilder	2 700 000 (5%)
6. Øvrige kilder (oppvarming, avfall ol.)	4 320 000 (8%)

(Kilde: SFT/SSB, tall for 2005)

Klimasaker i kø

Sektorvise klimahandlingsplaner, kvotemarked, klimavettkampanje og oppfølging av Lavutslippsutvalget. Klimasakene står i kø denne våren, men sist Stortinget vedtok et klimamål, steg utslippene kraftig.

TEKST: **AUDUN GARBERG**
ag@naturvern.no

Regjeringen skal legge frem flere viktige klimasaker før sommeren. Før påske kommer forslaget til fordeling av utslippskvotene til industrien i perioden 2008 til 2012. Parallelt lanseres en ny nettside som ledd i regjeringens informasjonskampanje om klimaendringer. Og før sommeren kommer sektorvise klimahandlingsplaner. De vil gi en første indikasjon på oppfølgingen av Lavutslippsutvalget.

I skrivende stund har 66 instanser avgitt høringsuttalelser om Lavutslippsutvalget. De fleste har smurt tykt på med støtte til utslippskutt på to-tredjedeler innen 2050, men de gode intensjonene er ikke like mange i omtalen av nært forestående tiltak: Norsk petroleumsinstitutt går mot vrakpant på oljefyrer. NHO luftfart mener flyene får ufortjent mye kjeft. Norsk industri vil ha utslippskvoter på lik linje med industrien i EU. Og alle vil at staten skal bruke penger på teknologiutvikling.

Miljøbevegelsens ansvar

I 1989 var stortingsflertallet skjønt enige om at CO₂-utslippene skulle stabiliseres på 1989-nivå innen årtusenskiftet. Men da utslippene i 2000 ble summert opp av Statistisk sentralbyrå viste de en vekst på over 22 prosent i perioden.

Gunnar Bolstad var på begynnelsen av 90-tallet redaktør for Miljøjournalens forgienger Natur & miljø Bulletin. Han skrev boka *Inn i drivhuset* om hvordan klimamålet fra 1989 ble til en pa-

pirtigger. Bolstad mener et markant fall i mediadekningen må ta mye av skylden.

— Fallet begynte allerede i 1991, og etter en liten topp under Rio-konferansen året etter døde debatten helt ut, forteller Bolstad. Han mener også miljøbevegelsen må ta sin del av ansvaret for klimapolitikkenes havari på 90-tallet.

— Mye av undertonen da vi skrev om dette var at "nå må vi være forbredt på å få det litt dårligere". Noen i miljøbevegelsen var jo av den oppfatning at jo tristere, jo bedre. Det sporer jo ikke noen til innsats.

Optimist

Bolstad tviler på at dagens klimadebatt ville vært like intens hvis ikke de nye klimarapportene tilfeldigvis ble ledsaget av en mild vinter. Likevel mener han det er større grunn til optimisme i dag enn på begynnelsen av 90-tallet.

— Man vet mye mer nå. Politikerne har i en helt annen grad begynt å se alvoret og ta konsekvensene av det. Andre faggrupper som økonomene begynner å komme på banen. Og så begynner bekymringen å spre seg blant folk flest, sier Bolstad.

— Næringslivet begynner nok også å se at tiltak mot klimaendringene byr på store muligheter. Dermed er motkreftene ikke så massive som de var tidlig på 90-tallet.

Nasjonalt forlik

For å unngå at dagens klimadebatt ender som et blaff, har Lars Haltbrekken, leder i Norges Na-

I løpet av våren skal regjeringen gi svar på hvordan og hvor mye utslippene fra biltrafikken skal reduseres.

turvernforbund, lansert ideen om et nasjonalt klimaforlik. Haltbrekken ser for seg utslippsreduksjoner på 30 til 50 prosent fra 1990 til 2020.

— Regjeringen har sterk støtte i opposisjonen for et ambisiøst klimaforlik. Det bør også settes mål for hver stortingsperiode, for eksempel slik Høyres Børge Brende har foreslått at utslippene ikke skal være høyere i 2010 enn i 2000.

Ifølge Haltbrekken er de viktigste tiltakene CO₂-fjerning fra store punktutslipp i Grenland, på Kårstø og Mongstad; prioritering av jernbane fremfor veibygging; skjerpede krav til bilutslipp; økt bruk av miljøvennlig drivstoff; utfasing av all oljefyring innen 2012 og elektrifisering på sokkelen.

— Et forlik må kunne stå seg utover stortingsperioden. Hvis det er enighet om tiltakene vil de ikke bli utsatt for stadig nye omkamper, sier Haltbrekken.

Skulle man ikke få et ambisiøst

klimaforlik i vår, tror Haltbrekken likevel ikke løpet er kjørt.

— Det er 13 år frem til 2020. Man kan godt se for seg at et klimaforlik blir mer ambisiøst med årene. Derfor bør man også ha en jevnlig oppdatering av forliket, sier Haltbrekken og understreker at slike endringer bør bygge på enighet mellom partiene.

Internasjonalt samarbeid

Gunnar Bolstad tror ikke man kommer utenom et forpliktende internasjonalt samarbeid om en langsiktig klimapolitikk.

— Gjennom 90-tallet har det vist seg at FN ikke er noen drivende kraft, men EU er det. Et slikt forpliktende samarbeid med overnasjonale løsninger må drive dette frem. Det vil ligge som en buffer også når den politiske oppmerksomheten ikke på topp. For eksempel er EU i kraft av sin størrelse i stand til å sette industri- og utslippsstandarder, konkluderer Bolstad.

Strøm til plattformer vil kutte mest CO₂

I vår skal Regjeringen velge hvilke tiltak mot utslipp av klimagasser Norge skal satse på i de kommende årene. Øverst på Statens forurensningstilsyns liste over store klimatiltak: Elektrisk strøm til boreplattformer i Nordsjøen.

TEKST: JON BJARTNES
redaksjonen@naturvern.no

Før sommeren skal Regjeringen legge fram sektorvise klimahandlingsplaner. Det er disse planene Jens Stoltenberg, Kristin Halvorsen og LO gjerne vil bli ferdige med, før de tallfester hvor mye de innenlandske klimautslippene skal reduseres.

Mest å spare med kraft fra land

Statens forurensningstilsyn (SFT) er nå i ferd med å oppdatere sin analyse av aktuelle klimatiltak. Analysen, som første gang kom i 2000, inneholder en oversikt over mulige tiltak på en lang rekke samfunnsområder. I den foreløpige siste rapporten, fra 2005, blir tiltakene presentert og rangert både etter størrelse og antatt samfunnsøkonomisk kostnad. Dette er altså smørbrødslista Regjeringen kan velge fra, når de sektorvise klimaplanene skal lages.

Alle de største klimatiltakene i SFTs analyse gjelder industrien. Suverent mest klimaeffekt kan spares dersom plattformer i Nordsjøen blir elektrifisert, og får strøm fra land. Å skaffe landstrøm til fem oljefelt vil spare 1,8 millioner tonn CO₂. Til sammenligning er klimagassutslippene fra hele vegtrafikken på rundt 10 millioner tonn.

Problemet er at kraft fra land — ifølge SFTs vurdering fra 2005 — vil være et relativt dyrt tiltak. Da SFTs vurderinger kom, fikk de kritikk fra blant andre Bello-na, som mente SFT hadde kom-

met fram til for høye tall for kostnadene.

— Dette kommer vi til å se mer på, sier seksjonssjef Alice Gausstad i SFTs klima- og energiseksjon. Hun varsler at en oppdatert utgave av tiltaksanalysen vil være klar før sommeren.

Gasskraft, fjernvarme og trekull

Bak elektrifisering på sokkelen på SFTs ti-på-topp-liste følger CO₂-deponering fra gasskraftverk. Deretter følger innføring av fjernvarme i næringsbygg, et tiltak som ifølge SFT vil gi betydelige innsparinger og — i motsetning til

de fleste andre tiltakene på lista — dermed ikke vil representere noen kostnad.

Høyt på lista kommer også et mulig tiltak som handler om å erstatte kull og koks med trekull som reduksjonsmiddel i smelteverk.

Vi må ned på sjuendeplass på lista før vi finner et tiltak som angår den enkelte forbruker. Innblanding av fem prosent biodiesel i all diesel vil kutte CO₂-utslippene med drøye 0,2 millioner tonn. Innsparinger i samme størrelse kan komme som resultat av mer drivstoffgjerrige biler, innblanding av bioetanol i bensinen og opprusting av metanuttak på al-

le avfallsdeponier.

Billigst? Kjør mindre

De mest lønnsomme av de store tiltakene i SFTs analyse handler om å kjøre mindre bil. Samordning av godstransporten på vegene kan redusere CO₂-utslippene med 0,15 millioner tonn, mens andre tiltak for redusert bilbruk kan kutte dem med ytterligere 0,12 millioner tonn — og begge disse tiltakene vil ifølge SFT spare samfunnet for betydelige kostnader. Lønnsomt vil det også være å satse på varmepumper og varmegjenvinning fra kjøling av industriprosesser.

Blander søppelsortering og global oppvarming

Sortering av søppel var blant tiltakene folk trakk frem som sitt bidrag mot global oppvarming. Den manglende kunnskapen om tiltak mot klimaendringer var slående da to forskere intervjuet vanlige folk om problemet.

TEKST: AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Sosiolog Robert Næss og statsviter Marianne Ryghaug ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier på Norges teknisk-naturvitenskapelige Universitet har gjennomført dybdeintervjuer med et 60-talls personer for å kartlegge folks forståelse og håndtering av klimaendringer. Intervjuene avdekket at kunnskapen om sammenhenger og tiltak mot klimaendringene var svært variert. Hos mange lå den på et svært lavt nivå. På spørsmål om de selv gjorde noe mot klimaendringene ble resirkulering ofte trukket frem: "Ja, jeg sorterer jo søpla."

Farget av media

Ryghaug og Næss var særlig overrasket over i hvor liten grad folk så sammenhenger mellom klimaendringer og energibruk.

— De kunne gjerne slå av lyset i huset, men så i svært liten grad sammenhengen mellom klimaendringer og hvor man får energien fra, forteller Næss til Miljøjournalen.

— Folks kunnskap er nok farget av mediadekningen. Media er den eneste informasjonskilden mange har om klimaendringer. Og de har jo ikke fokusert mye på løsninger og fakta, påpeker Ryghaug. Mediadekningen har derimot vært sensasjonspreget, enten

Søppelsortering var et av tiltakene flere trakk frem på spørsmål om de selv gjorde noe mot klimaendringene. (Foto: Istockphoto.com)

i form av fokus på dramatiske klimahendelser, eller man har fokusert på konflikten mellom klimaforskere og skeptikerne:

— Journalistene har hatt en tendens til å balansere deknningen som om det var to likeverdige parter. Dette bildet tror jeg er i ferd med å endre seg. Det ser ut til at det har kommet inn mer faktakunnskap og at det å skulle balansere artiklene med motkrefter blir mindre vektlagt.

Verken Ryghaug eller Næss har inntrykk av at den massive mediaoppmerksomheten om klima de siste månedene har dekket folks behov.

— Flere ville faktisk ha mer detaljert faktakunnskap om problemet, forteller de to.

Ingen anvisninger

Undersøkelsen viser at viljen til å gjøre noe med problemene er til stede, men kunnskap om effek-

tive tiltak mangler.

— Folk mener politikerne og samfunnet er ansvarlig for å løse problemene, men ville gjerne gjøre noe selv også. De går rundt med dårlig samvittighet, men lite har vært lagt til rette for handling. Det finnes ingen handlingsanvisninger, påpeker Næss.

I tillegg har mange vanskelig for å leve grønt i en hektisk hverdag.

— Et typisk svar var: "Ja, jeg kunne jo kjørt litt mindre bil, men jeg har jo unger som trenger å kjøres i barnehagen." Folk føler seg fanget av de materielle strukturene, sier Ryghaug.

Politikerprat

Mange av de spurte viste også til manglende sammenheng mellom politikernes prat og handlinger.

— Som en av de spurte sa: "Hvis det er så ille som de sier, hvorfor er det ikke forbudt å kjøre bil?", forteller Næss.

IPCCs nye delrapport

Økt f — kli

Mer vannkraft, økt matproduksjon overfor tørke, vannmangel o

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Den upubliserte delrapporten viser at måten verdens land tilpasser seg klimaendringene er avgjørende for hvor hardt de vil ramme våre samfunn. Men verdens regjeringer har ennå ikke startet tilpassningen til klimaendringene. Det slår rapporten fast.

Den 2. februar ble første del av FNs klimapanelers fjerde rapport lagt frem. Der ble det med større sikkerhet slått fast at jorda står fremfor omfattende klimaendringer, med temperaturøkning på opptil 6 grader og havnivåstigning på en snau meter. Den nye delrapporten viser hvilke samfunnsmessige konsekvenser det vil gi. Det siste utkastet er sendt regjeringene til gjennomlesning. 6. april skal den offentliggjøres. Miljøjournalen kan her presentere noen av de viktigste punktene.

Den nye rapporten sier at:

- Klimaendringenes effekt på industri og samfunn vil gi både negative og positive utslag. Mest sårbare er samfunn i lavtliggende sletteområder nær kysten og store elver, økonomier som er avhengig av utsatte naturressurser og områder som er utsatt for ekstremvær, særlig der rask urbanisering skjer.
- I Nord-Europa vil klimaendringene gi økt matproduksjon, både på land og i havet, større utbredelse av skog og mer vannkraft.
- I Sør-Europa vil man få flere he-

ort:

ortjeneste i Norge makaos i sør

uksjon og mer skog, det er hva vi kan vente av klimaendringene i Norge. Folkerike områder i sør står
og oversvømmelser. Det viser FNs klimapanel (IPCC) nye delrapport, som offentliggjøres 6. april.

Jordbrukere i tørre områder i sør går var-
mere og torrere tider i møte, ifølge FNs
klimapanels nye delrapport.
(Foto: Photos.com)

tebølger, økt vannmangel, min-
dre vannkraft, truet jordbruks-
produksjon og økt hyppighet av
skogbranner.

- Den globale jordbruksproduksjonen vil øke med temperaturstigningen, men hvis den globale temperaturen stiger med mer enn tre grader vil avlingene høyest sannsynlig reduseres.
- Tørre landområder i sør vil oppleve større vannmangel og mer tørke.
- På sydlige breddegrader, og spesielt i tørre områder, vil avlinge-

ne reduseres selv ved lav temperaturøkning.

- Mange hundre millioner mennesker i lavtliggende områder vil være sårbare for oversvømmelse som følge av stigning i havnivået. Flest vil bli rammet i de store elvedeltaene i Asia, men små øystater vil bli hardest rammet.
- 20 til 30 prosent av artene står i høy risiko for utrydning hvis temperaturen stiger mer enn 1,5 – 2,5 grader.

Viktig rapport

— Denne rapporten knytter klimaendringene nærmere opp til folks hverdag, ved å vise konsekvensene av den globale oppvarmingen. Det gjør det lettere for politikere å gjøre de nødvendige vedtak for å begrense skadevirkningene, sier Lars Haltbrekken, leder i Norges Naturvernforbund.

Pål Prestrud, direktør i Cicero senter for klimaforskning, vil ikke kommentere innholdet i rapporten, men påpeker viktigheten i å få frem de samfunnsmessige conse-

kvensene av klimaendringene.

— Det solide kunnskapsgrunnlaget FNs klimapanel har jobbet frem om de fysiske klimaendringene er grunnen til at politikere verden over tar saken alvorlig. Tilsvarende vil det være for konsekvensene av klimaendringene. Her har ikke forskningen kommet like langt. Jeg tror ikke de store tiltakene mot global oppvarming vil bli iverksatt før man med stor grad av sikkerhet kan vise fremtidens velferdstap, sier Prestrud.

kort sagt

Klima

Isbreene minker stadig raskere på Svalbard, viser forskningsresultater fra Norsk Polarinstitutt. Utviklingen er i samsvar med de høye sommertemperaturene som er målt i Longyearbyen. Og så mindre snø om vinteren bidrar til at breene blir mindre.

23 prosent av de spurte svarer at SV har den politikken som er best egnet til å redusere utslippene av klimagasser, viser en meningsmåling Norstat har gjennomført for NRK. Arbeiderpartiet kommer på andreplass, mens Venstre ligger best blant opposisjonspartiene. Om lag halvparten av de spurte har imidlertid ikke gjort seg opp noen mening.

Etter flere spekulasjoner om utsettelse har olje- og energiminister Odd Roger Enoksen gjort det klart at gasskraftverket på

Elfenben tilsvarende støttene til 5 prosent av verdens elefantbestand ble beslaglagt på flyplasser og grenseoverganger i 2006.

Kårstø skal renses innen utgangen av 2012. I Soria Moria-erklæringen står det at verket skal renses innen 2009. Senere har

Norges vassdrags- og energidirektorat konkludert med at dette tidligst kan skje fra 2011/2012.

Avgiften på import av klimagassene HFK og PFK fra og med 2003, resulterte i 30 prosent lavere utslipp i 2005 enn det som var forventet dersom avgiften ikke var blitt innført. Forskjellen tilsvarer nesten 300 000 tonn CO₂, melder Statistisk sentralbyrå.

De samlede norske klimagassutslippene var på 54 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i 2005, etter en liten nedgang fra året før. Utslippene forventes imidlertid å øke i årene som kommer, ifølge Statistisk sentralbyrå.

Forurensning

Borregaard i Sarpsborg er ilagt to millioner kroner i bot etter oljeutslippet i Glomma 5. mars i fjor. 13,8 tonn olje rant ut i Glomma da det oppsto lekkasje på en rørledning mellom tankbåten og lagertankene.

Utslippene av det kreftfremkal-

Kewets Buddy bidro til at antall elbiler i Norge økte med 315 i 2006.

Göran Persson får årets Sofiepris. (Foto: Pawel Flato)

lende stoffet PAH har økt med 17 prosent fra 1995 til 2005, viser ferske tall fra Statistisk sentralbyrå. Totalt ligger utslippene på 160 tonn, hvorav om lag en tredjedel stammer fra vedfyring.

Arter

En ulv ble skutt i Rendalen i Hedmark 28. februar, etter at Direktoratet for naturforvaltning hadde åpnet for lisensfelling.

Polarmåkebestanden på Bjørnøya er redusert med 65 prosent i perioden 1986 til 2006, viser tellinger foretatt av forskere ved Norsk Polarinstitutt.

Hele 23 400 kilo elfenben ble beslaglagt på verdens flyplasser og grenseoverganger i 2006, skriver VG. Det tilsvarer elfenben fra mellom 20 000 og 25 000 dyr, eller fem prosent av verdens totale bestand.

Areal

Hovedtyngden av byggingen på jordbruksarealer skjer som spredt utbygging, mens bare fjerdedel av all bygging på jordbruksarealer skjer som tettstedsutvidelser. Det viser en undersøkelse Norsk institutt for by- og regionforskning har gjort sammen med Statistisk sentralbyrå.

Avfall

Selskapet Autoretur har fått 5 millioner kroner i tvangsmulkt

fra Statens forurensningstilsyn. Fra januar overtok Autoretur på vegne av bilbransjen ansvaret for retur av kasserte kjøretøy. Selskapet fikk bot fordi et retursystem med god geografisk dekning først kom på plass 1. mars.

Fisk

3 millioner kroner er inndratt fra den russiske tråleren Persey III etter ulovlig fiske. Øst-Finnmark tingrett i Kirkenes har kommet til at tråleren med overlegg har fisket for mye sei, melder NRK.

Olje og energi

En tidligere hemmeligstemplett rapport fra Kystverket viser at behovet for nyanskaffelser og investeringer i oljevernberedskapen er på 71,2 millioner kroner i 2007. Den rødgrønne regjeringen har bevilget totalt åtte millioner kroner, skriver Dagens Næringsliv.

Olje- og energidepartementet har utvidet arealet til Goliat-feltet i Barentshavet. Sjansen er stor for at oljeressursene i området strekker seg utover eksisterende tillatelse, mener departementet.

tementet.

Åtte treforedlingsbedrifter vil spare til sammen 73 GWh elektrisitet årlig ved å delta i et energieffektiviseringsprogram ledet av Norges vassdrags- og energidirektorat. Sparte utgifter utgjør nærmere to millioner kroner årlig for hver av bedriftene viser beregninger.

Navn

Sveriges tidligere statsminister, Göran Persson, er tildelt årets Sofiepris for sitt politiske lederskap mot klimaendringer. Prisen er på 100 000 dollar og ble innstiftet i 1997 av forfatter Jostein Gaarder og hans kone Siri Dannevig.

Energi

Fra nyttår og frem til slutten av februar viste var det en nedgang i strømforbruket på rundt 4 prosent når man korrigerer for temperaturforskjeller. Det viser tall fra Norges vassdrags- og energidirektorat, ifølge NTB.

Planene om Norges største vindmøllepark på Kvitfjell på Kval-

Polarmåkebestanden på Bjørnøya er redusert med 65 prosent på 20 år.

øya i Troms er lagt på is, forteller Norsk Miljøkraft AS til NRK. Årsaken er at den statlige støtten på åtte øre per kWh blir for lite.

Samferdsel

Over 20 000 biler av merkene Volkswagen, Audi og Skoda kan kjøres på biodiesel uten problemer. Det forteller importør Harald A. Møller til Hegnar.no.

Antall elektriske biler i Norge økte med 315 i fjor, skriver Dagsavisen. Dermed ruller i alt 1667 utslippsfrie elbiler på det veinettet, viser en oversikt fra Norstart – Norsk elbilforening.

Over 20 000 biler av merkene Volkswagen, Audi og Skoda kan kjøres på biodiesel uten problemer. Bildet er fra en av Norges få biodieselpumper på Gran. (Foto: Audun Garberg)

sitater

“Vi er nødt til å lytte til dokumentene fra FN. Da kan vi ikke ha en stutum tilnærming slik Frp har av hensyn til mer oppslutning.”

Ivar Kristiansen (H) har ingenting til overs for Frps klimapolitikk. (VG)

“Miljøvernbevegelsen bør slutte med å lage så mye styr om de finner et eller annen kommafeil i klimapolitikken. Det avgjørende er om setningsoppbygningen i miljøpolitikken er riktig.”

Redaktør Magne Lerø i Ukeavisen Ledelse

“Vi gjør en bedre jobb med å redusere utslipp enn Europa.”

Tony Snow, talsmann for Det hvite hus, om USAs innsats mot klimaendringer. (Reuters)

“Vi lever i et samfunn som er i oppløsning. Hvor alle kan kjøpe seg inn i miljøorganisasjoner.”

Kurt Oddekalv i Norges Miljøvernforbund mener organisasjoner som støtter giftdeponeringen i Oslofjorden er korrupte. (VG)

“Jeg er kjent med at selskaper som Mitsubishi og Fluor har renseteknologi, men den er ikke god nok.”

Jens Stoltenberg går bort fra påstander som verdens største, verdens første og verdensledende om CO₂-rensingen på Mongstad. (Bergens Tidende)

“Tromsø er kanskje den fineste plassen å ha det på, men jeg ville kanskje brukt pengene på noe annet. Hurtigtog for eksempel.”

Snowboarder Terje Håkonsen er skeptisk til OL i Norge. (Aftenposten)

“— Det er ikke trendy å bli sett kjørende rundt i miljøverstinger.”

TNS Gallups bilekspert Anders Hovde. (Dagbladet)

“Varmere klima bedrer selens sexliv — Global oppvarming er godt for noe.”

Tittel og ingress på Dagbladet.no

— Kjøp klimavoter og brenn dem — eller heng dem opp på veggen. Ikke selg dem videre til noen som trenger dem for å dekke opp sine klimautslipp.

Jørgen Randers til Vårt Land.

Oscarvinner

Leonardo DiCaprio, som nylig mottok Oscar for sin rolle i filmen *Blood Diamond*, arbeider med miljøfilmen *11th hour*, som kan bli vist under filmfestivalen i Cannes i mai.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Miljøvern er blitt in, også blant Hollywoods store stjerner. Mens Al Gores dokumentar *En ubehagelig sannhet* går sin seiergang over kloden, legger oscarvinner DiCaprio siste hånden på sin miljøfilm.

Vil opplyse folket

— Global oppvarming er ikke bare den største miljøutfordringen vi står overfor i dag, men en av de viktigste sakene for mennesket i vår tid. Vi må alle gjøre vår del av arbeidet med å opplyse om global oppvarming og de problemene vi som folk kommer til få i fremtiden, dersom vi ikke tar vare på planeten vår, sier DiCaprio.

med miljøfilm

Leonardo DiCaprio som Danny Archer i filmen *Blood Diamond*, en rolle han nylig høstet Oscar for. (Foto: Warner Bros./Sandrew Metronome Norge)

Woolsey og fredsprisvinner Wangari Maathai.

Miljøstiftelse

Leonardo DiCaprio er blant en rekke skuespillere og artister som profilerer seg på miljøvern. I 1998 startet han Leonardo DiCaprio-stiftelsen, som arbeider med miljøproblemer knyttet til global oppvarming, ferskvann, biologisk mangfold, økosystemer i verdenshavene og bærekraftig utvikling. På hjemmesiden hans er det mulig å laste ned to korte filmer om klimaendringer og ferskvann.

Pokerspiller står bak

Investor og miljøverner Adam Lewis og pokerspiller og miljøaktivist Doyle Brunson er med på å finansiere filmen.

— Jeg vet at vi kommer til å skape masse oppmerksomhet om et tema som truer vår verden og som kan gi ødeleggende konsekvenser hvis ingenting blir gjort, uttalte Doyle da filmideen ble lansert.

Regissør og forteller

Han er sterkt involvert i arbeidet med filmen, hvor han er medforfatter, medprodusent og forteller. I tillegg til global oppvarming tar filmen opp problemene verdens økosystemer er stilt overfor. Filmen skal også inneholde visjonære og praktiske løsninger for å bringe økosystemene tilbake på rett kurs.

Gorbatsjov og Maathai

I et intervju med Daily Telegraph beskrev han nylig filmen som en samling med miljøforskere og noble idealister som snakker om global oppvarming. Blant dem finner vi den britiske professoren Stephen Hawking, Mikhail Gorbatsjov, fysikeren Andrew Weil, miljøaktivisten Paul Hawken, den amerikanske politikeren David Orr, havforskeren Sylvia Earle, William McDonough, tidligere CIA-direktør James

Vi tar imot over 13 000 m³ varer til Oslo og omegn hver dag

...helt uten bileksos

Sjøfrakt er en energieffektiv transportform som gir mindre utslipp enn de fleste andre transportformer. På en vanlig dag håndteres rundt 400 containere i Oslo havn. Dette tilsvarer mer enn 200 trailere på veien. Oslo havn er ikke bare Norges største og viktigste importhavn for forbruksvarer. Vi representerer også en renere vei til hovedstaden.

Oslo Havn. En renere vei til hovedstaden.

Bilshow med miljøalibi

På det internasjonale motorshowet i Geneve står miljø i fokus, men kunnskapen om bilenes utslipp er heller laber.

TEKST: **AUDUN GARBERG**
ag@naturvern.no

Hele 250 utstillere har funnet veien til det Internasjonale Motorshowet i Geneve. Her lanseres nye og mer miljøvennlige bilmodeller.

— Det er miljøfokus på nesten alle stands og det står miljøbiler over alt, men hvis man spør utstillerne hva dette er, vet de fint lite, forteller Bjørnar Kruse fra miljøorganisasjonen Zero. Han er likevel positiv til bilprodusentenes nye fokus.

— Det virker som de fleste jobber seriøst med å få på plass miljøbiler. Dermed kan miljø i fremtiden bli like viktig for å få solgt biler som sikkerhet er i dag.

Nye modeller

En av utstillerne er japanske Toyota som presenterer sitt nye hybrid-konsept – Hybrid X. Dette er en videreutvikling av hybridsuksessen Prius, som kombinerer en vanlig bensinmotor med en elmotor som lades ved kjøring og bremsing. Utstilleren kan også fortelle at de jobber intenst med såkalte plug-in-hybrider, hvor elmotoren kan lades med strøm fra stikkontakten. Disse bilene er imidlertid ennå ikke kommet til utstillingsstadiet.

Elbiler og flexifuel

Saab profilerer seg også med grønnfarge i Geneve. Tre såkalte

Peugeot presenterte sin nye hydrogenbil 207 EPURE med rekkevidde på 350 kilometer i Geneve. (Foto: Bjørnar Kruse)

”biopower”-modeller kan kjøre på både etanoldrivstoff og vanlig bensin. Også Ford har fokus såkalte flexifuel-modeller.

Elbilene har dessuten en sentral plass på utstillingen med nye modeller fra produsenter som Subaru, Honda og Reva.

— Det kommer en ny generasjon med elbiler med avanserte litiumbatterier som gir bedre rekkevidde, forteller Kruse.

1018 hestekrefter

700 000 besøkende er ventet til motorshowet som varer frem til

18. mars. Blant de mer spektakulære modellene kan tilskuerne beundre Koenigseggs CCXR som går på biodrivstoff. Skal man tro reklamen er bilen svært energieffektiv, og det kan jo trenge for en bil med hele 1018 hestekrefter.

Snart kommer en ny Toyota Prius hybrid-modell. Konseptet Hybrid X ble presentert under motorshowet i Geneve. (Foto: Bjørnar Kruse)

